Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
MACIEJ SZPUNAR
esitatud 8. detsembril 2022 [1]

Kohtuasi C-583/22 PPU

MV
menetluses osales:
Generalbundesanwalt beim Bundesgerichtshof

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Bundesgerichtshof (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus))

Eelotsusetaotlus – Õigusalane koostöö kriminaalasjades – Raamotsus 2008/675/JSK – Artikkel 3 – Mitmes liikmesriigis tehtud süüdimõistvad kohtuotsused – Liitkaristuse mõistmine – Teises liikmesriigis tehtud süüdimõistva kohtuotsuse hõlmamine – Liikmesriigi õiguses sätestatud maksimaalse liitkaristuse määra ületamine

I. Sissejuhatus

1. Käesolev kohtuasi annab Euroopa Kohtule esimest korda võimaluse tõlgendada raamotsuse 2008/675/JSK [2] artikli 3 lõiget 5, mis käsitleb tundlikku küsimust võimaliku liitkaristuse moodustamise kohta [3] olukorras, kus on tegemist selliste süütegude reaalkogumiga, [4] mis on toime pandud eri liikmesriikides.

[1] Algkeel: prantsuse.

[2] Nõukogu 24. juuli 2008. aasta raamotsus, mis käsitleb Euroopa Liidu liikmesriikides tehtud süüdimõistvate kohtuotsuste arvessevõtmist uutes kriminaalmenetlustes (ELT 2008, L 220, lk 32, parandus ELT 2019, L 31, lk 109).

[3] Käesolevas ettepanekus mõistan ma „liitkaristuse moodustamise“ all nii sellise kogukaristuse määramist, mille suurus vastab kõige raskemale algsele karistusele, mis sisaldab kergemat karistust, mida loetakse selle esimese karistusega hõlmatuks, kui ka hiljem mõistetud liitkaristust, mis vastab karistuste kogumile ülemmäära piires.

[4] „Süütegude reaalkogumi“ all mõistan olukorda, kus isik, kes pani toime süüteo, paneb toime teise süüteo, kuigi teda ei ole esimese süüteo eest veel lõplikult süüdi mõistetud.

II. Õiguslik raamistik

A. Raamotsus 2008/675

2. Raamotsuse 2008/675 põhjendustes 1, 5, 7, 8, 9 ja 14 on märgitud:

„(1) Euroopa Liit on seadnud eesmärgiks vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala loomise ja arendamise. See eesmärk eeldab, et nii uute kuritegude ärahoidmiseks kui ka uute kriminaalmenetluste käigus oleks võimalik võtta liikmesriikides tehtud süüdimõistvaid kohtuotsuseid käsitlevat teavet arvesse ka väljaspool süüdimõistvat liikmesriiki.

[…]

(5) Tuleks kinnitada põhimõtet, mille kohaselt peaks muudes liikmesriikides tehtud süüdimõistvatel kohtuotsustel olema samaväär[n]e toime kui liikmesriigi kohtutes siseriikliku õiguse alusel tehtud süüdimõistvatel kohtuotsustel olenemata sellest, kas see toime puudutab faktilisi asjaolusid või menetlus- või materiaalõigust. Käesoleva raamotsuse eesmärk ei ole siiski ühtlustada erinevate siseriiklike õigusaktidega varasematele süüdimõistvatele kohtuotsustele antud tagajärgi ja kohustus võtta teistes liikmesriikides tehtud varasemaid süüdimõistvaid kohtuotsuseid arvesse kehtib ainult sellises ulatuses, nagu siseriikliku õiguse kohaselt võetakse arvesse liikmesriigis tehtud varasemaid süüdimõistvaid kohtuotsuseid.

[…]

(7) Teises liikmesriigis tehtud süüdimõistva kohtuotsuse toime peaks olema samaväärne siseriikliku otsuse toimega kriminaalmenetluse kohtueelses etapis, kohtumenetluse käigus ja karistuse täideviimisel.

(8) Kui kriminaalmenetluse käigus on ühes liikmesriigis kättesaadav teave teises liikmesriigis tehtud varasemate süüdimõistvate kohtuotsuste kohta, tuleks võimaluste piires vältida asjaomase isiku ebasoodsamat kohtlemist võrreldes olukorraga, kui varasemaks süüdimõistvaks kohtuotsuseks oleks olnud siseriiklik otsus.

(9) Artikli 3 lõiget 5 tuleks muu hulgas tõlgendada koostoimes põhjendusega 8 nii, et kui siseriiklik kohus uues kriminaalmenetluses teises liikmesriigis eelnevalt määratud karistust arvesse võttes on arvamusel, et siseriikliku õiguse piires teatava raskusastmega karistuse määramine oleks õiguserikkuja suhtes asjaolusid arvestades ebaproportsionaalselt karm ning kui karistuse eesmärgi saab saavutada kergema karistuse kaudu, võib karistuse raskusastet vastavalt vähendada, kui selline vähendamine oleks olnud võimalik ka üksnes siseriiklikel juhtudel.

[…]

(14) Kohtuotsusesse või selle täideviimisse sekkumine hõlmab muu hulgas olukordi, kus teise liikmesriigi õiguse kohaselt varasema kohtuotsusega määratud karistus liidetakse muu karistusega või lisatakse muule karistusele, mis seejärel tegelikult täide viiakse, juhul kui esimest karistust ei ole veel täide viidud või selle täideviimist ei ole üle antud teisele liikmesriigile.“

3. Kõnealuse raamotsuse artikli 1 lõikes 1 on sätestatud:

„Käesoleva raamotsuse eesmärk on kindlaks määrata tingimused, mille kohaselt võetakse liikmesriigis isiku vastu alustatud kriminaalmenetluses arvesse sama isiku suhtes teises liikmesriigis muudel asjaoludel tehtud varasemaid süüdimõistvaid kohtuotsuseid.“

4. Kõnealuse raamotsuse artikli 2 kohaselt „kasutatakse järgmist mõistet „süüdimõistev kohtuotsus“ – igasugune kriminaalkohtu tehtud lõplik otsus, millega mõistetakse isik süüdi kuriteos“.

5. Sama raamotsuse artiklis 3 „Teises liikmesriigis tehtud süüdimõistva kohtuotsuse arvessevõtmine uues kriminaalmenetluses“ on sätestatud:

„1. Kõik liikmesriigid tagavad, et isiku vastu alustatud kriminaalmenetluses võetakse sama isiku kohta teistes liikmesriikides muudel asjaoludel tehtud varasemaid süüdimõistvaid kohtuotsuseid, mille kohta on saadud teavet vastavalt vastastikust õigusabi või karistusregistrite andmete vahetamist käsitlevatele kohaldatavatele õigusaktidele, arvesse sellises ulatuses, nagu siseriikliku õiguse kohaselt võetakse arvesse siseriiklikult tehtud varasemaid süüdimõistvaid kohtuotsuseid, ning neile antakse samaväärne õiguslik toime nagu siseriiklikult tehtud varasematele süüdimõistvatele kohtuotsustele.

2. Lõiget 1 kohaldatakse kriminaalmenetluse kohtueelses etapis, kohtumenetluse käigus ning süüdimõistva kohtuotsuse täideviimisel eelkõige seoses kohaldatava menetluskorraga, sealhulgas seoses eelvangistuse, kuriteo määratlemise, karistuse liigi ja raskusastme määramise või kohtuotsuste täitmise korraga.

3. Lõikes 1 ette nähtud teistes liikmesriikides tehtud varasemate süüdimõistvate kohtuotsuste arvessevõtmisel ei ole sekkuvat, tühistavat ega läbivaatavat toimet varasemate süüdimõistvate kohtuotsuste ega selliste otsuste suhtes, mis on seotud kohtuotsuste täideviimisega uut menetlust läbi viivas liikmesriigis.

[…]

5. Kui kuritegu, mille kohta on algatatud uus menetlus, pandi toime enne varasema süüdimõistva kohtuotsuse tegemist või täielikku täideviimist, ei ole lõigetel 1 ja 2 sellist toimet, mis kohustaks liikmesriike kohaldama kohtuotsuste tegemisele siseriiklikke eeskirju, mille toimel nende kohaldamine teises riigis tehtud süüdimõistvatele kohtuotsustele piiraks kohtunikku karistuse määramisel uues menetluses.

Siiski tagavad liikmesriigid, et muidu saavad nende kohtud sellistel juhtudel arvesse võtta teistes liikmesriikides tehtud varasemaid süüdimõistvaid kohtuotsuseid.“

B. Saksa õigus

6. Sätted, mis reguleerivad liitkaristuse moodustamist, sisalduvad Saksa karistusseadustiku (Strafgesetzbuch, edaspidi „StGB“) §-des 53–55.

7. StGB § 53 lõikes 1, mis käsitleb süütegude reaalkogumit, on sätestatud:

„Kui isik on toime pannud mitu kuritegu, millega seoses tehakse kohtuotsused ühel ajal, ja isikule mõistetakse mitu vangistust või rahalist karistust, siis moodustatakse nendest liitkaristus.“

8. Liitkaristuse moodustamist käsitleva StGB § 54 lõigetes 1 ja 2 on sätestatud:

„1. Kui mõni mõistetud üksikkaristustest on eluaegne vangistus, mõistetakse liitkaristusena eluaegne vangistus. Kõikidel muudel juhtudel mõistetakse liitkaristus mõistetud üksikkaristustest raskeima suurendamise teel, eriliigiliste karistuste korral oma liigilt raskeima karistuse suurendamise teel. Seejuures hinnatakse teo toimepanija isikut ja üksikuid süütegusid kogumina.

2. Liitkaristus ei tohi ületada mõistetud üksikkaristuste summat. Tähtajaliste vangistuste puhul ei tohi liitkaristus ületada 15 aastat ja rahalise karistuse puhul 720 päevamäära.“

9. Liitkaristuse hilisemat moodustamist käsitleva StGB § 55 lõikes 1 on sätestatud:

„Paragrahvid 53 ja 54 on kohaldatavad ka juhul, kui lõpliku kohtuotsusega süüdi mõistetud isik mõistetakse enne talle mõistetud karistuse täitmisele pööramist, karistuse aegumist või karistusest vabastamist süüdi teise süüteo toimepanemises, mis on toime pandud enne varasema süüdimõistva kohtuotsuse tegemist. Varasemaks süüdimõistvaks kohtuotsuseks loetakse kohtuotsus, mis on tehtud varasemas menetluses, milles aluseks olevaid faktilisi asjaolusid oli võimalik viimast korda hinnata.“

III. Põhikohtuasi, eelotsuse küsimused ja menetlus Euroopa Kohtus

10. Põhikohtuasja kaebuse esitaja on Prantsusmaa kodanik.

11. Ajavahemikul 2002. aasta augustist 2003. aasta septembrini pani põhikohtuasja kaebuse esitaja Prantsusmaal toime mitu kuritegu. 10. oktoobril 2003 röövis ta Saksamaa ülikoolilinnaku territooriumil üliõpilase ja pani toime vägistamise.

12. Põhikohtuasja kaebuse esitaja võeti 20. oktoobril 2003 Prantsusmaa ametiasutuste tehtud vahistamismääruse alusel Madalmaades vahi alla ja pärast peaaegu seitset kuud väljasaatmise eesmärgil vahi all hoidmist anti süüdistatav 17. mail 2004 üle Prantsusmaale ning paigutati seal vahi alla.

13. Tribunal de grande instance de Gueret (Gueret' esimese astme kohus, Prantsusmaa) mõistis põhikohtuasja kaebuse esitajale 30. septembri 2004. aasta kohtuotsusega kaheaastase vangistuse.

14. Blois's asuv cour d’assises du Loir-et-Cher (Loir-et-Cheri raskete kuriteoasjade kohus, Prantsusmaa) mõistis süüdistatavale 29. veebruari 2008. aasta kohtuotsusega 15aastase vangistuse. See karistus hõlmas süüdistatavale teiste süüdimõistvate kohtuotsustega mõistetud karistusi, ühelt poolt Nantes'is asuva cour d’assises de Loire-Atlantique'i (Loire-Atlantique'i raskete kuriteoasjade kohus, Prantsusmaa) 16. mai 2008. aasta kohtuotsusega mõistetud kuueaastast vangistust ja teiselt poolt Grenoble'is asuva cour d'appeli (Grenoble'i apellatsioonikohus, Prantsusmaa) 23. aprilli 2012. aasta otsusega mõistetud ühe aasta ja kuue kuu pikkust vangistust.

15. 24. jaanuari 2013. aasta kohtuotsusega mõistis Angersis asuv cour d'assises du Maine-et-Loire (Maine-et-Loire'i raskete kuriteoasjade kohus, Prantsusmaa) põhikohtuasja kaebuse esitajale veel uue, seitsmeaastase vangistuse.

16. Kõik need viis süüdimõistmist puudutasid põhikohtuasja kaebuse esitaja poolt 2002. aasta septembrist 2003. aasta septembrini toime pandud kuritegusid. Vangistust rakendati 17 aasta ja 9 kuu ulatuses, mistõttu põhikohtuasja kaebuse esitaja viibis katkematult Prantsusmaal kinnipidamisasutuses kuni 23. juulini 2021, mil ta anti üle Saksa ametivõimudele.

17. Sellest kuupäevast alates viibib põhikohtuasja kaebuse esitaja eelvangistuses Saksamaal Amtsgericht Freiburg im Breisgau (Breisgaus asuva Freiburgi esimese astme kohus, Saksamaa) vahistamismääruse alusel.

18. Landgericht Freiburg im Breisgau (Breisgaus asuva Freiburgi apellatsioonikohus, Saksamaa) mõistis 21. veebruaril 2022 põhikohtuasja kaebuse esitaja üle kohut 10. oktoobril 2003 Saksamaal toime pandud tegude eest ja mõistis talle raskendavatel asjaoludel toime pandud vägistamise eest kuueaastase vangistuse. See kohus leidis, et toimepandud kuriteoga tegelikult proportsionaalne karistus on seitsmeaastane vangistus. Siiski, kuna liitkaristuse hilisem moodustamine koos viie Prantsuse kohtu mõistetud karistusega ei ole võimalik, vähendas nimetatud kohus kompensatsiooniks karistust ühe aasta võrra.

19. Põhikohtuasja kaebuse esitaja esitas selle kohtuotsuse peale kassatsioonkaebuse Bundesgerichtshofile (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus).

20. Esiteks rõhutab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et võimalus määrata põhikohtuasja kaebuse esitajale põhikohtuasjas kõne all oleva raskendavatel asjaoludel toime pandud vägistamise eest vabadusekaotuslik karistus sõltub raamotsuse 2008/675 artikli 3 lõikes 1 sätestatud teises liikmesriigis tehtud süüdimõistva kohtuotsuse võrdsustamise põhimõtte tõlgendamisest koostoimes selle raamotsuse artikli 3 lõike 5 esimese lõiguga.

21. See kohus täpsustab, et kui Prantsuse kohtute süüdimõistvad kohtuotsused võrdsustatakse Saksa süüdimõistvate kohtuotsustega, tuleks StGB § 55 lõike 1 alusel tagantjärele moodustada nende Prantsuse kohtute mõistetud karistuste ja põhikohtuasjas raskendavatel asjaoludel toime pandud vägistamise eest mõistetud karistuste põhjal liitkaristus, kuna vägistamine pandi toime enne Prantsusmaal mõistetud karistusi.

22. Sellisel juhul tuleks arvesse võtta ka StGB § 54 lõike 2 teises lauses kehtestatud 15aastast vabadusekaotusliku karistuse ülempiiri. Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et see ülempiir on juba saavutatud Blois's asuva cour d'assises du Loir-et-Cheri (Loir-et-Cheri raskete kuriteoasjade kohus) 29. veebruaril 2008 mõistetud 15aastase vangistusega. Kõnealune kohus rõhutab, et järelikult juhul, kui põhikohtumenetluse esemeks oleva vägistamise eest oleks võimalik määrata põhikohtuasja kaebuse esitajale eraldi karistus, oleks liitkaristus selle ülempiiri tõttu 15aastane vangistus ning tema suhtes ei saaks enam mingit karistust täide viia.

23. Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et tema väljakujunenud kohtupraktika kohaselt ei saa rahvusvahelisest avalikust õigusest tulenevatel põhjustel moodustada liitkaristusi välisriigis mõistetud karistustega, kuna see riivaks välisriigi süüdimõistva kohtuotsuse seadusjõudu ja välisriigi suveräänsust.

24. Seda võimaluse puudumist arvesse võttes paneb raamotsuse 2008/675 artikli 3 lõige 1 liikmesriikidele kohustuse tagada, et isiku suhtes alustatud uues kriminaalmenetluses võetakse arvesse tema suhtes teises liikmesriigis muude kuritegude eest tehtud varasemaid süüdimõistvaid kohtuotsuseid samamoodi kui riigisisese õiguse järgi varasemaid riigisiseseid süüdimõistvaid kohtuotsuseid. Eesmärk on võimalikult suures ulatuses vältida seda, et asjaomast isikut koheldaks ebasoodsamalt kui siis, kui varasemaks süüdimõistvaks kohtuotsuseks oleks olnud riigisisene otsus.

25. Eelotsusetaotluse esitanud kohus küsib siiski, milline ulatus on raamotsuse 2008/675 artikli 3 lõike 5 esimesel lõigul, mille kohaselt juhul, kui kuritegu, mille kohta on alustatud uus menetlus, pandi toime enne varasema süüdimõistva kohtuotsuse tegemist või täielikku täideviimist, ei ole liikmesriikidel kohustust kohaldada kohtuotsuste tegemisel riigisiseseid eeskirju, mille toimel nende kohaldamine teises riigis tehtud süüdimõistvatele kohtuotsustele piiraks kohtunikku karistuse määramisel uues menetluses.

26. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul saab karistuse põhikohtuasja aluseks olevate faktiliste asjaolude eest seega mõista ainult siis, kui raamotsuse 2008/675 artikli 3 lõike 5 esimest lõiku tuleb tõlgendada nii, et selle raamotsuse artikli 3 lõikes 1 sätestatud võrdsuse põhimõte ei ole kohaldatav, kui teises liikmesriigis mõistetud karistuse lisamine toob kaasa StGB § 54 lõike 2 teises lauses vabadusekaotuslikule karistusele kehtestatud 15aastase ülempiiri ületamise. Selline tõlgendus oleks aga vastuolus teistes liikmesriikides tehtud süüdimõistvate kohtuotsuste võrdse kohtlemise põhimõttega osas, milles see lubab viimati nimetatud karistuste puhul seda ülempiiri ületada.

27. Teiseks, juhul kui raamotsuse 2008/675 artikli 3 lõike 5 esimest lõiku tuleb tõepoolest tõlgendada nii, et selle raamotsuse artikli 3 lõikes 1 sätestatud võrdsuse põhimõte ei ole põhikohtuasja asjaoludel kohaldatav, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kuidas tõlgendada raamotsuse artikli 3 lõike 5 teist lõiku.

28. Täpsemalt küsib kõnealune kohus, kas teistes liikmesriikides tehtud süüdimõistvate kohtuotsuste arvessevõtmine, mis on ette nähtud viimati nimetatud sättes, peab toimuma nii, et liitkaristuse hilisema moodustamise võimaluse puudumisest tulenev halvemus tuleb liikmesriigi territooriumil toime pandud kuriteo eest karistuse määramisel konkreetselt ära näidata ja põhjendada.

29. Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et tema vastavasisulise kohtupraktika kohaselt võetakse halvemust, mis tuleneb sellest, et puudub võimalus moodustada tagantjärele liitkaristus teises liikmesriigis tehtud süüdimõistvate kohtuotsustega, üldjuhul arvesse karistuse vähendamisel, seda arvuliselt väljendamata ja jättes selle kompensatsiooni määra kohtuasja sisuliselt lahendava kohtu hinnata.

30. Kõnealune kohus leiab siiski, et raamotsuse 2008/675 artikli 3 lõigetega 1 ja 5 on kooskõlas üksnes halvemuse selgelt põhjendatud ja arvuliselt väljendatud kompenseerimine.

31. Selle raamotsuse kohaselt peaks see, kuidas võetakse arvesse teises liikmesriigis tehtud varasemaid süüdimõistvaid kohtuotsuseid, olema võimalikult lähedane sellele, kuidas võetakse arvesse varasemaid riigisiseseid süüdimõistvaid kohtuotsuseid. Selleks et võimalikult läheneda StGB §-des 54 ja 55 sätestatud liitkaristuste moodustamisele, mis nõuab arvuliselt väljendatud

hindamist, leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et on vaja konkreetselt ära näidata halvemus, mis tuleneb sellest, et puudub võimalus teha otsus karistuste liitmise kohta, ja vähendada vastavalt määratavat uut (kogu)karistust.

32. Eelotsusetaotluse esitanud kohus lisab, et halvemusega seotud põhjendatud ja arvuliselt väljendatud kompenseerimine on hädavajalik mitte ainult läbipaistvusega seotud põhjustel, vaid ka selleks, et võimaldada kassatsioonikohtul teostada karistuse kindlaksmääramise üle kontrolli. Üksnes arvuliselt väljendamata karistuse kompenseerimine, mis väljendub lihtsalt karistuse määramisel süüdistatavasse soodsalt suhtumises, ei ole sellele nõudele vastav.

33. Eelotsusetaotluse esitanud kohus täpsustab samuti, et see, kuidas asja sisuliselt arutav kohus määrab kompenseerimise konkreetselt kindlaks, kuulub tema kaalutlusõiguse alla. See kohus võib uue karistuse kindlaksmääramisel otseselt arvesse võtta võimatust teha otsus varasema karistusega liitmise kohta, määrates arvuliselt kindlaks, mil määral uut karistust vähendatakse, või kohaldada näiteks välisriigi karistusega „teoreetilist liitmist“ ja vähendada uut karistust välisriigi karistuse ulatuses. Ainsad nõuded selles kontekstis on, et kompensatsioon oleks adekvaatne ning seda oleks põhjendatud arusaadavalt ja arvudes, sarnaselt liitkaristuse moodustamisega StGB §-de 54 ja 55 alusel.

34. Seoses põhikohtuasjaga tõdeb eelotsusetaotluse esitanud kohus, et Landgericht Freiburg im Breisgau (Breisgaus asuva Freiburgi apellatsioonikohus) mõistis oma kohtuotsuses karistuse, arvestamata asjaolu, et kuueaastane vangistus tõi kaasa StGB § 54 lõike 2 teises lauses ette nähtud 15 aasta pikkuse vabadusekaotusliku karistuse ülempiiri ületamise. Lisaks ei viidanud see kohus konkreetsele kriteeriumile, millest ta juhindus, et võtta vastavalt raamotsuse 2008/675 artikli 3 lõike 5 teisele lõigule arvesse teises liikmesriigis tehtud süüdimõistvaid kohtuotsuseid.

35. Neil asjaoludel otsustas Bundesgerichtshof (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas juhul, kui Saksamaal ja muudes liikmesriikides tehtud süüdimõistvatest kohtuotsustest on iseenesest võimalik moodustada liitkaristust, saab raamotsuse 2008/675 artikli 3 lõikest 1 tulenevat võrdse kohtlemise põhimõtet ja kõnealuse raamotsuse artikli 3 lõiget 5 arvestades mõista Saksamaal toime pandud kuriteo eest karistuse ka siis, kui muus liikmesriigis mõistetud karistuse fiktiivne kaasamine viiks selleni, et Saksa õiguse kohaselt liitkaristuse jaoks lubatavat ülemmäära tähtajaliste vangistuste puhul ületataks?

2. Kui esimesele küsimusele vastatakse jaatavalt,

kas teistes liikmesriikides tehtud süüdimõistvate kohtuotsuste arvessevõtmine, mis on ette nähtud raamotsuse 2008/675 artikli 3 lõike 5 teises lõigus, peab toimuma nii, et liitkaristuse hilisema moodustamise võimaluse puudumisest tulenev halvemus tuleb – vastavalt Saksa õiguses liitkaristuse moodustamise kohta kehtivatele põhimõtetele – karistuse mõistmisel Saksamaal toime pandud kuriteo eest konkreetselt ära näidata ja põhjendada?“

36. Euroopa Kohtu teine koda otsustas 27. septembril 2022 Euroopa Kohtu kodukorra artikli 107 lõike 1 kohaselt kohaldada eelotsusetaotlusele kiirmenetlust.

37. Generalbundesanwalt beim Bundesgerichtshof (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeima üldkohtu juures tegutsev prokurör) ja Euroopa Komisjon esitasid kirjalikud seisukohad.

38. Need pooled ja põhikohtuasja kaebuse esitaja kuulati ära kohtuistungil, mis toimus 14. novembril 2022.

IV. Analüüs

A. Esimene eelotsuse küsimus

39. Esimese eelotsuse küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas raamotsuse 2008/675 artikli 3 lõiget 5 tuleb tõlgendada nii, et liikmesriik on kohustatud isiku suhtes alustatud kriminaalmenetluses kohaldama oma riigisiseseid liitkaristuse moodustamist käsitlevaid õigusnorme, võttes arvesse sama isiku poolt varem toime pandud muude kuritegude eest tehtud varasemaid süüdimõistvaid kohtuotsuseid, kui selle uue menetluse aluseks olev kuritegu on pandud toime enne kõnealuste varasemate süüdimõistvate kohtuotsuste tegemist, kuivõrd kõnealuste liikmesriigi õigusaktide järgi ei oleks uue menetluse tulemusel võimalik mingit karistust mõista või vähemalt täita [5].

40. Kõigepealt tuleb täpsustada, et nagu märgib ka Saksamaa Liitvabariigi kõrgeima üldkohtu juures tegutsev prokurör ja nagu tuleneb eelotsusetaotlusest, ei ole Saksa õiguse järgi välisriigis määratud karistusega liitkaristuse moodustamine rahvusvahelise avaliku õiguse sätetest tulenevatel põhjendustel lubatud. Bundesgerichtshofi (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus) kohtupraktikast tuleneb siiski, et asjaomase isiku halvemasse olukorda seadmise vältimiseks kasutatakse „karistuse raskuse kompenseerimise“ mehhanismi, mis võimaldab kohtuasja sisuliselt lahendaval kohtul uues kohtumenetluses mõistetava karistuse puhul võtta arvesse varasemat karistust, nii nagu see oleks olnud juhul, kui karistuste liitmine ranges tähenduses oleks olnud võimalik.

41. Samuti tuleb märkida, et kõrgeima üldkohtu juures tegutseva prokuröri täpsustustest ilmneb, et Bundesgerichtshofi (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus) kohtupraktikast tuleneb, et juhul, kui kõnealust karistuse raskuse kompenseerimist rakendatakse, kohaldatakse Saksa õiguses vabadusekaotusega seotud liitkaristuste puhul sätestatud 15aastast ülemmäära.

42. Pärast neid täpsustusi alustan oma analüüsi paari sissejuhatava märkusega raamotsuse 2008/675 eseme ja selle mõju kohta seoses mitmes liikmesriigis mõistetud karistuste liitmise küsimusega, enne kui asun analüüsima kõnealuse raamotsuse artikli 3 lõiget 5 lähtuvalt esimesest eelotsuse küsimusest.

[5] Märgin, et eelotsusetaotlusest ei nähtu selgelt, kas eelotsusetaotluse esitanud kohtu viidatud liikmesriigi õigusnormid takistavad mõista karistust tema menetluses oleva kriminaalmenetluse esemeks olevate tegude eest või oleks karistust võimalik mõista, kuid mitte täita. Eelotsusetaotluse esitanud kohus kinnitab nimelt ühel juhul, et karistust saab mõista ainult siis, kui Euroopa Kohus tõlgendab raamotsuse 2008/675 artikli 3 lõiget 5 teataval viisil, ja teisel juhul, et karistuse võib küll mõista, kuid ühtegi täiendavat karistust ei ole võimalik täide viia. Siiski, nagu ma näitan, olen arvamusel, et selle raamotsuse artikli 3 lõikeid 1 ja 5 tuleb tõlgendada ühtemoodi nii ühel kui ka teisel juhul, mistõttu Euroopa Kohtu vastus eelotsuse küsimusele ei saa sõltuda sellest, kas liikmesriigi õigusnormid takistavad ainult uues kriminaalmenetluses mõistetud karistuse täideviimist või samuti isegi sellise karistuse mõistmist.

1. Raamotsuse 2008/675 ese ja liitkaristuse moodustamisega seotud küsimused

43. Raamotsusega 2008/675 kehtestatakse liikmesriikidele minimaalkohustus võtta arvesse teistes liikmesriikides tehtud süüdimõistvaid kohtuotsuseid [6]. See kohustus sobib hästi kokku liidu loodud vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva alaga, mille puhul ei saa lubada erinevat kohtlemist seoses kuritegude hindamisega sõltuvalt sellest, kas need on toime pandud ühes või teises liikmesriigis.

44. Seetõttu on raamotsuse 2008/675 artikli 3 lõikega 1 koostoimes raamotsuse põhjendusega 5 pandud liikmesriikidele kohustus tagada, et sellisel juhul võetakse sama isiku suhtes teiste kuritegudega seoses alustatud uue kriminaalmenetluse puhul teistes liikmesriikides tehtud varasemaid süüdimõistvaid kohtuotsuseid esiteks arvesse sellises ulatuses, nagu riigisisese õiguse kohaselt võetakse arvesse riigisiseselt tehtud varasemaid süüdimõistvaid kohtuotsuseid, ja teiseks antakse neile samaväärne õiguslik toime nagu riigisisese õiguse alusel tehtud otsustele, olenemata sellest, kas see toime puudutab faktilisi asjaolusid või menetlus- või materiaalõigust [7]. See raamotsus näeb sellega ette võrdse kohtlemise põhimõtte, olenemata sellest, kas süüdimõistvad kohtuotsused on tehtud ühes liikmesriigis või mitmes liikmesriigis.

45. Sellega võimaldatakse liikmesriigil võtta arvesse isiku minevikus sooritatud kuritegusid, mitte ainult juhul, nagu märgib komisjon, kui see võib olla talle ebasoodne – eelkõige juhul, kui tegemist on korduva kuriteoga –, vaid ka juhul, kui selline arvesse võtmine võib olla isikule kasulik, eelkõige juhul, kui süütegude reaalkogum võib viia selleni, et iga süüteo eest mõistetud karistustest moodustatakse liitkaristus.

46. Liitkaristuste moodustamine on nimelt mehhanism, mis võimaldab karistuse rangust piiritleda, vältides kogumisse kuuluvatele süütegudele vastavate karistuste lihtsat ja mehaanilist liitmist. Nagu märgib kohtujurist Richard de la Tour, võib lihtsalt matemaatilisel liitmisel lisaks sellele, et see läheb vastuollu proportsionaalsuse põhimõttega, olla ka kaugemale ulatuv mõju, kuna see läheb samuti vastuollu karistuse ühe peamise ülesandega [8]. Nimelt ei saa karistusel olla mitte üksnes karistamise funktsioon, vaid see peab ka ennetama kuritegude toimepanemist ning soodustama süüdimõistetud isikute taassotsialiseerimist. Kuid süütegude reaalkogumi korral ei ole hoiatust, mis soodustab kuriteo toimepanija jaoks esimesest süüdimõistvast kohtuotsusest tekitatud teadvustamist, antud ja seetõttu võib määratud karistust kohandada [9].

47. See, et kohus võtab arvesse varasemaid süüdimõistvaid kohtuotsuseid, võimaldab seega hõlmata eelkõige neid olukordi ja moodustada vastavalt liikmesriigi õigusnormidele süütegude kogumisse kuuluvate kuritegude eest liitkaristuse. Raamotsusega 2008/675 on lubatud rakendada selliseid mehhanisme piiriüleste süütegude reaalkogumite puhul. Nii on Euroopa Kohus juba otsustanud, et kõnealust raamotsust tuleb kohaldada sellises riigisiseses menetluses, milles on tegemist karistuse täideviimiseks ühe vabadusekaotusliku liitkaristuse mõistmisega, võttes arvesse nii isikule liikmesriigi kohtu mõistetud karistust kui ka varem teise liikmesriigi kohtu poolt sama isiku suhtes teiste süütegude põhjal tehtud süüdimõistvas kohtuotsuses mõistetud karistust [10].

6 Raamotsuse 2008/675 põhjendus 3.

7 21. septembri 2017. aasta kohtuotsus Beshkov (C-171/16, EU:C:2017:710, punktid 25 ja 26).

8 Kohtujurist Richard de la Touri ettepanek kohtuasjas AV (liitkaristus) (C-221/19, EU:C:2020:815, punkt 35).

9 Vt kohtujurist Boti ettepanek kohtuasjas Beshkov (C-171/16, EU:C:2017:386, punkt 43).

10 21. septembri 2017. aasta kohtuotsus Beshkov (C-171/16, EU:C:2017:710, punkt 29) ja 15. aprilli 2021. aasta kohtuotsus AV (liitkaristus) (C-221/19, EU:C:2021:278, punkt 52).

48. Varasemate süüdimõistvate kohtuotsuste arvesse võtmise kohustus võib siiski tekitada raskusi, kui need süüdimõistvad kohtuotsused on tehtud välisriigis, mistõttu raamotsuse 2008/675 artikli 3 lõikes 3 on täpsustatud selle kohustuse ulatus.

49. Nimelt ei tohi raamotsuse 2008/675 artikli 3 lõike 3 kohaselt teises liikmesriigis tehtud varasemate süüdimõistvate kohtuotsuste arvesse võtmisel uues kriminaalmenetluses selles kontekstis olla sekkuvat, tühistavat ega läbivaatavat toimet varasemate süüdimõistvate kohtuotsuste ega selliste otsuste suhtes, mis on seotud kohtuotsuste täideviimisega uut menetlust läbiviivas liikmesriigis, neid otsuseid tuleb arvesse võtta just sellisena, nagu need on kuulutatud [11].

50. Selline täpsustus on loomulikult asjakohane juhul, kui tegemist on süütegude reaalkogumiga, mis võib kaasa tuua liikmesriigis liitkaristuse moodustamise. Raamotsuse 2008/675 põhjenduses 14 on muide seda sõnaselgelt väljendatud, kuivõrd selles on märgitud, et raamotsuse artikli 3 lõikes 3 on silmas peetud olukordi, kus varasema kohtuotsusega määratud karistus liidetakse muu karistusega või lisatakse muule karistusele, mis seejärel tegelikult täide viiakse. Sellisel juhul mõjutaks liitkaristuste moodustamine kohtuotsuse teinud kohtu liikmesriigis tingimata teise liikmesriigi kohtu mõistetud varasema karistuse täitmist.

51. Raamotsuse 2008/675 artikli 3 lõige 3 ei piirdu siiski ainult liitkaristuse moodustamise küsimusega. Nimelt võib varem välisriigis tehtud süüdimõistvate kohtuotsuste arvesse võtmine riigisisese kohtu poolt mõjutada neid varasemaid süüdimõistvaid kohtuotsuseid muudel juhtudel, näiteks tühistades varasema otsusega mõistetud karistuse tingimisi määramise, muutes karistuse kinniseks vangistuseks [12].

52. Seega tuleb kaitsta teistes liikmesriikides tehtud kohtuotsuste seadusjõudu, nii et varasemate süüdimõistvate kohtuotsuste arvesse võtmine ei saa viia selleni, et liikmesriigi kohus sekkub varasemasse teise liikmesriigi tehtud kohtuotsusesse. Seda sätestades on raamotsuse 2008/675 artikli 3 lõikes 3 kehtestatud üldine piirang kohustusele võtta arvesse teises liikmesriigis tehtud varasemaid süüdimõistvaid kohtuotsuseid.

53. Lisaks sellele piirangule on raamotsuse 2008/675 artikli 3 lõikes 5 samuti sätestatud, et kui kuritegu, mille kohta on alustatud uut menetlust, pandi toime enne varasema süüdimõistva kohtuotsuse tegemist või täielikku täideviimist, ei ole artikli 3 lõigetel 1 ja 2 sellist toimet, mis kohustaks liikmesriike kohaldama kohtuotsuste tegemisele riigisiseseid eeskirju, mille toimel nende kohaldamine teises riigis tehtud süüdimõistvatele kohtuotsustele piiraks kohtunikku karistuse määramisel uues menetluses.

2. Raamotsuse 2008/675 artikli 3 lõige 5

54. Raamotsuse 2008/675 artikli 3 lõikes 5 on sätestatud erand kõnealuse raamotsuse artikli 3 lõikest 1.

55. Selle sätte sõnastusest ilmneb ühemõtteliselt, et sellises olukorras, millele on viidatud, ei ole liikmesriikidel raamotsuse 2008/675 artikli 3 lõike 1 alusel kohustust kohaldada kohtuotsuste tegemise suhtes riigisiseseid eeskirju. Teisisõnu ei kohaldata kõnealuse raamotsuse artikli 3

[11] 21. septembri 2017. aasta kohtuotsus Beshkov (C-171/16, EU:C:2017:710, punktid 37 ja 44) ja 15. aprilli 2021. aasta kohtuotsus AV (liitkaristus) (C-221/19, EU:C:2021:278, punkt 53).

[12] 21. septembri 2017. aasta kohtuotsus Beshkov (C-171/16, EU:C:2017:710, punkt 46).

lõikes 1 sätestatud võrdse kohtlemise põhimõtet juhul, kui riigisiseste eeskirjade kohaldamine teises liikmesriigis tehtud kohtuotsuste suhtes piiraks kohtu pädevust määrata karistust uues kohtumenetluses.

56. Vastupidi sellele, mida väitis kohtuistungil komisjon, on raamotsuse 2008/675 artikli 3 lõige 5 seega adresseeritud liikmesriikidele, jättes neile kaalutlusruumi, kas näha ette või mitte erand kõnealuse artikli 3 lõikes 1 sätestatud võrdse kohtlemise põhimõttest, ja näeb ette juhul, kui nad otsustavad sellise erandi ette näha, kohustuse jälgida ja tagada, et kohtud saaksid välisriikides tehtud kohtuotsuseid muul viisil arvesse võtta.

57. Märgin, et seda sätet on ette nähtud kohaldada üksnes olukorras, kus uue menetluse esemeks olev süütegu on pandud toime enne seda, kui varasem süüdimõistmine on jõustunud või täies ulatuses täidetud.

58. Vaadeldaval juhul on see tingimus täidetud, kuna põhikohtuasja esemeks olev vägistamine pandi toime enne seda, kui Prantsuse kohtu süüdimõistvad otsused kuulutati. Sellest võib järeldada, nagu väidavad kõrgeima üldkohtu juures tegutsev prokurör ja komisjon, et raamotsuse 2008/675 artikli 3 lõiget 5 tuleks vaadeldaval juhul kohaldada ja lubada eelotsusetaotluse esitanud kohtul mitte kohaldada Saksa õiguses tähtajalise vabadusekaotusega seotud liitkaristuste puhul ette nähtud 15aastast ülempiiri, kuna selline eeskiri takistaks Saksa kohtul mõista põhikohtuasja kaebuse esitajale karistust, mida oleks võimalik täita.

59. Põhjustel, mida ma järgmiseks esitan, ei ole selline tõlgendus minu jaoks veenev.

a) Raamotsuse 2008/675 artikli 3 lõike 5 ülevõtmine liikmesriigi õigusesse ja selle sätte vahetu õigusmõju puudumine

60. Võttes arvesse käesoleva ettepaneku punktides 40 ja 41 viidatud Bundesgerichtshofi (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus) kohtupraktikat, leidis Saksamaa seadusandja, et puudub vajadus võtta täiendavaid meetmeid raamotsuse 2008/675 ülevõtmiseks ning et välismaa kohtute tehtud kohtuotsustes määratud karistuste määra korrigeerimise mehhanism, mida tõlgendatakse vastavalt kõnealuse raamotsuse artiklis 3 sätestatud mehhanismile, võimaldab tagada, et Saksamaal kriminaalmenetluses süüdistatavat isikut ei seata tema suhtes välisriigis tehtud süüdimõistva kohtuotsuse tõttu halvemasse olukorda võrreldes isikuga, kelle suhtes on tehtud mitu süüdimõistvat kohtuotsust ainult kõnealuses liikmesriigis [13].

61. Seejuures tuleneb väljakujunenud kohtupraktikast, et juhul, kui raamotsusega antakse isikutele õigusi, tuleb selle sätteid rakendada viisil, mis annaks neile vaieldamatult siduva jõu ning nõutava konkreetsuse, täpsuse ja selguse, et pidada kinni õiguskindluse põhimõttest, mis nõuab, et asjaomased isikud peavad olema täiel määral teadlikud oma õigustest [14].

62. Need vaieldamatu siduva jõu, konkreetsuse ja selguse nõuded on eriti olulise tähtsusega kriminaalõiguse valdkonnas olukordades, kus raamotsuse sätted võivad raskendada süüdistatava isiku kriminaalvastutust.

[13] Deutscher Bundestag, Drucksache 16/13673 (bundestag.de), lk 5.

[14] 24. märtsi 2022. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Iirimaa (raamotsuse 2008/909 ülevõtmine) (C-125/21, ei avaldata, EU:C:2022:213, punkt 21); 17. detsembri 2020. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Ungari (rahvusvahelise kaitse taotlejate vastuvõtmine) (C-808/18, EU:C:2020:1029, punkt 288) ja 13. märtsi 1997. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Prantsusmaa (C-197/96, EU:C:1997:155, punkt 15).

63. Sellega seoses tuleb märkida, et Saksa õiguses ette nähtud karistuse raskuse kompenseerimise mehhanism on kriminaalmenetluses süüdistatava isiku jaoks soodne, kuna see võimaldab arvesse võtta tema suhtes tehtud varasemaid süüdimõistvaid kohtuotsuseid ning kohandada talle määratavat võimalikku karistust. Seevastu raamotsuse 2008/675 artikli 3 lõige 5, mis võimaldab liikmesriigi kohtul sellisest mehhanismist erandi teha, avaldab ebasoodsat mõju süüdistatava isiku olukorrale.

64. Kuid vaadeldaval juhul, kui raamotsuse 2008/675 artikli 3 lõige 5 raskendab eelkõige kriminaalmenetluses süüdistatavate olukorda, on Bundesgerichtshofi (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus) kohtupraktika ebakindel. Kõrgeima üldkohtu juures tegutsev prokurör on nimelt viidanud eri kohtuotsustele, millest ühtede puhul on järgitud 15aastast ülempiiri, teiste puhul mitte [15].

65. Seega ei ole Bundesgerichtshofi (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus) kohtupraktika piisav ülevõtmismeede raamotsuse 2008/675 artikli 3 lõike 5 jaoks [16].

66. Sellega seoses tuleb märkida, et kuna raamotsus 2008/675 on vastu võetud liidu varasema kolmanda samba raames, eelkõige EL artikli 34 lõike 2 punkti b alusel, ei ole selle sätetel vahetut õigusmõju. See säte nägi aga ette ühelt poolt, et raamotsused on saavutatavat tulemust silmas pidades liikmesriikidele siduvad, kuid jätavad riigiasutustele vabaduse valida selle tulemuse saavutamise vorm ja meetodid, ning teiselt poolt, et raamotsustel ei ole vahetut õigusmõju [17].

67. Kuna raamotsuse 2008/675 artikli 3 lõikel 5 puudub vahetu õigusmõju, ei saa seda sätet seega tõlgendada nii, et see võimaldab liikmesriigi kohtul mitte kohaldada Saksa õiguses sätestatud vabadusekaotusliku kogukaristuse 15aastast ülempiiri.

b) Raamotsusega 2008/675 kooskõlalise tõlgendamise kohustus ja selle piirid

68. Vastab tõele, et kuigi raamotsustel ei saa olla vahetut õigusmõju, on liikmesriikide asutustel nende siduvusest tulenevalt siiski alates kõnealuste raamotsuste ülevõtmistähtaja möödumisest riigisisese õiguse kooskõlalise tõlgendamise kohustus [18].

[15] Tuleb samuti märkida, et põhikohtuasjas käsitletava kohtuvaidluse puhul ei nõustunud esimese astme kohus karistuste määra kompenseerimise raames kohaldama Saksa õiguses vabadusekaotusliku kogukaristuse puhul ette nähtud 15aastast ülempiiri.

[16] Kuigi Bundesgerichtshofi (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus) kohtupraktikat võiks tõlgendada nii, et sellega võetakse piisavas ulatuses üle raamotsuse 2008/675 artikli 3 lõige 5, sätestades kindla nõude 15aastase ülempiiri järgimiseks karistuse raskuse kompenseerimise mehhanismi kohaldamisel, olen ma seisukohal, et see ei vii eelotsusetaotluse teinud kohut kõnealuse ülempiiri ületamiseni. Selles sättes on märgitud, et olukordades, mida see säte käsitleb, „ei ole lõigetel 1 ja 2 sellist toimet, mis kohustaks liikmesriike kohaldama kohtuotsuste tegemisele siseriiklikke eeskirju“, ning et sel juhul liikmesriigid tagavad, et nende kohtud saavad sellistel juhtudel muidu arvesse võtta teistes liikmesriikides tehtud varasemaid süüdimõistvaid kohtuotsuseid. Saksamaa seadusandja on otsustanud ülevõtmise teostada kohtupraktika abil, välistades süütegude reaalkogumi korral karistuste liitmise ranges mõttes ning nähes ette karistuste raskuse kompenseerimise mehhanismi kaudu kohtule alternatiivse võimaluse, mille puhul kohaldatakse 15aastast ülempiiri vabadusekaotusliku kogukaristuse mõistmisel varasemaid süüdimõistvaid kohtuotsuseid arvestades. Sellistel tingimustel ja arvestades, et liikmesriigi kohtupraktikas kohaldatakse liikmesriikidele jäetud kaalutlusruumi raames rangelt raamotsuse 2008/675 artikli 3 lõiget 5, ei saa seda sätet kuidagi tõlgendada nii, et see võimaldab liikmesriigi kohtul siiski mitte kohaldada kõnealust Saksa õiguses sätestatud vabaduskaotusliku kogukaristuse 15aastast ülempiiri.

[17] 8. novembri 2016. aasta kohtuotsus Ognyanov (C-554/14, EU:C:2016:835, punkt 56) ja 24. juuni 2019. aasta kohtuotsus Popławski (C-573/17, EU:C:2019:530, punkt 69).

[18] 8. novembri 2016. aasta kohtuotsus Ognyanov (C-554/14, EU:C:2016:835, punktid 58 ja 61) ning 24. juuni 2019. aasta kohtuotsus Popławski (C-573/17, EU:C:2019:530, punkt 72).

69. Liikmesriikide asutustel tuleb riigisisest õigust kohaldades tõlgendada seda võimalikult suures ulatuses asjakohase raamotsuse sõnastust ja eesmärki silmas pidades, et saavutada selles ette nähtud tulemus [19].

70. Sellest tuleneb, et kuivõrd Saksa õiguses sätestatud vabadusekaotuslike kogukaristuste 15aastane ülempiir piiraks kohtuniku võimalust määrata karistus tema lahendatavas kohtumenetluses, võib Saksa õiguse raamotsusega kooskõlas olev tõlgendamine viia selleni, et kõnealust ülempiiri ei kohaldata, vaid võetakse muul viisil arvesse varasemaid süüdimõistvaid kohtuotsuseid.

71. Samas on kooskõlalise tõlgendamise põhimõttel teatud piirid. Õiguse üldpõhimõtetega, eelkõige õiguskindluse põhimõtte ja tagasiulatuva jõu puudumise põhimõttega, on vastuolus eelkõige see, kui kooskõlalise tõlgendamise kohustus võib raamotsuse alusel ja sõltumata selle rakendamiseks vastu võetud seadusest tuua kaasa süüteo toime pannud isikute kriminaalvastutuse või raskendada seda vastutust [20].

72. Mulle tundub, et nimelt sellise olukorraga on tegemist raamotsuse 2008/675 artikli 3 lõike 5 puhul, kui seda sätet tuleks tõlgendada nii, et see võimaldab liikmesriigi kohtul mitte kohaldada Saksa õiguses sätestatud vabadusekaotuslike kogukaristuste 15aastast ülempiiri. Sellisel juhul tooks kooskõlalise tõlgendamise kohustus kaasa kõnealuse kriminaalmenetluses süüdistatava isiku seadmise halvemasse olukorda, võrreldes tema olukorraga riigisisese õiguse kohaselt, kuna tema suhtes ei kohaldataks kõnealust 15aastast ülempiiri.

73. Sellega seoses tuleb täpsustada, et kuigi Euroopa Kohtu kohtupraktika osutab süüteo toime pannud isiku *karistusõigusliku vastutuse raskendamisele*, ei tundu mulle, et see välistab olukorrad, nagu on kõne all põhikohtuasjas, kus raamotsuse säte raskendab mitte kõnealuse isiku karistusõiguslikku vastutust kui sellist, vaid talle mõistetavat karistust.

74. Nimelt tugineb Euroopa Kohtu praktika eelkõige õiguskindluse põhimõttele, [21] millel on eriline tähtsus kriminaalõiguse valdkonnas ja mille ulatus ei piirdu isiku karistusõigusliku vastutuse kindlaksmääramisega, vaid see laieneb samuti selle vastutuse tagajärgedele, mille hulgas tuleb esmatähtsaks pidada talle määratavat karistust. Sellega nõustub ka Euroopa Kohus, kui ta seda kohtupraktikat kohaldades vaatleb mitte üksnes seda, kas käesoleval juhul käsitletav raamotsuse sätte tagajärg määrab kindlaks või raskendab asjaomase isiku karistusõiguslikku vastutust, vaid märgib samuti, et selle tagajärje tulemusel „ei saa […] muuta [talle] mõistetud karistuse kestust tema kahjuks“ [22].

75. Selliste tingimuste korral ei saa liikmesriigi õiguse raamlepinguga 2008/675 kooskõlaline tõlgendamine võimaldada vabastada liikmesriigi kohut liikmesriigi õiguses sätestatud vabadusekaotuslikule kogukaristusele 15aastase ülempiiri kohaldamisest karistuse raskuse kompenseerimise mehhanismi raames.

[19] 16. juuni 2005. aasta kohtuotsus Pupino (C-105/03, EU:C:2005:386, punkt 43), 8. novembri 2016. aasta kohtuotsus Ognyanov (C-554/14, EU:C:2016:835, punkt 59) ja 24. juuni 2019. aasta kohtuotsus Popławski (C-573/17, EU:C:2019:530, punkt 73).

[20] 8. novembri 2016. aasta kohtuotsus Ognyanov (C-554/14, EU:C:2016:835, punktid 63 ja 64); 29. juuni 2017. aasta kohtuotsus Popławski (C-579/15, EU:C:2017:503, punkt 32) ja 24. juuni 2019. aasta kohtuotsus Popławski (C-573/17, EU:C:2019:530, punkt 75).

[21] 16. juuni 2005. aasta kohtuotsus Pupino (C-105/03, EU:C:2005:386, punkt 44); 8. novembri 2016. aasta kohtuotsus Ognyanov (C-554/14, EU:C:2016:835, punkt 64) ja 24. juuni 2019. aasta kohtuotsus Popławski (C-573/17, EU:C:2019:530, punkt 75).

[22] 8. novembri 2016. aasta kohtuotsus Ognyanov (C-554/14, EU:C:2016:835, punkt 65).

c) Liikmesriigi õiguses esinev ebamäärasus seoses karistuse raskuse kompenseerimise mehhanismi rakendamisest tuleneva vabadusekaotusliku kogukaristuse ülempiiriga

76. Tuleb täpsustada, et minu tehtud analüüs tugineb eeldusele, et Bundesgerichtshofi (Saksamaa kõrgeim üldkohus) kohtupraktikas võetakse liitkaristuse moodustamisel kehtiv 15aastase ülempiiri nõue üle karistuse raskuse kompenseerimise mehhanismile vabadusekaotusliku kogukaristuse mõistmisel. Nimelt tuleb üksnes seetõttu, et Saksa õiguses eneses on ette nähtud kõnealuse ülempiiri kohaldamine mitmes liikmesriigis toime pandud süütegude reaalkogumi korral, raamlepingu 2008/675 artikli 3 lõiget 5 tõlgendada nii, et see ei võimalda sellest ülempiirist mööda minna.

77. Samas tuleb rõhutada, et kohtuistungil toimunud arutelud võisid tekitada segadust seoses sellega, kas sellist 15aastast ülempiiri tuleb kohaldada ka karistuse raskuse kompenseerimise mehhanismi raames, kuna kõrgeima üldkohtu juures tegutsev prokurör märkis nii seda, et kõnealust ülempiiri kohaldatakse karistuse raskuse kompenseerimise mehhanismi raames vastavalt Bundesgerichtshofi (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus) kohtupraktikale, kui ka seda, et sellist ülempiiri ei saa kohaldada ning seda ei ole kunagi kohaldatud. Lisaks sellele tuleneb põhikohtuasjas käsitletava kohtuvaidluse taustast, et esimese astme kohus ei nõustunud sellist ülempiiri kohaldama. Seega ei ole ühemõtteliselt kindlaks määratud, et Saksa õiguses on ette nähtud kogukaristuse määramisel 15aastase ülempiiri kohaldamine karistuse raskuse kompenseerimise mehhanismi raames.

78. Kuid juhul, kui Saksa õiguses ei ole ette nähtud sellise ülempiiri kohaldamist karistuse raskuse kompenseerimise mehhanismi raames, võib liikmesriigi õiguse kooskõlaline tõlgendamine viia raamlepingu 2008/675 artikli 3 lõiget 5 arvestades minu ettepanekus sisalduva lahendusega võrreldes vastupidise lahenduseni.

79. Sellistel tingimustel on eelotsusetaotluse esitanud kohtul kohustus kontrollida, kas Saksa õiguses ette nähtud vabadusekaotusliku kogukaristuse 15aastane ülempiir on kohaldatav karistuse raskuse kompenseerimise mehhanismi raames.

80. Eelnevast tuleneb minu arvates, et raamotsuse 2008/675 artikli 3 lõiget 5 tuleb tõlgendada nii, et kõnealuse sätte ülevõtmismeetmete puudumisel ja kuna liikmesriigi õiguses on ette nähtud vabadusekaotuslike karistuste mõistmisel 15aastane ülempiir teises liikmesriigis tehtud süüdimõistvate kohtuotsuste arvesse võtmisel, on liikmesriik kohustatud isiku suhtes alustatud kriminaalmenetluses kohaldama oma riigisiseseid karistuste arvesse võtmist käsitlevaid liikmesriigi õigusnorme, võttes arvesse sama isiku suhtes varem toime pandud muude kuritegude eest tehtud varasemaid süüdimõistvaid kohtuotsuseid, kui selle uue menetluse aluseks olev kuritegu on pandud toime enne kõnealuste varasemate kohtuotsuste tegemist, isegi eeldusel, et kõnealuste liikmesriigi õigusaktide tulemusel ei oleks uue menetluse tulemusel võimalik mingit karistust mõista või vähemalt täita.

B. Teine eelotsuse küsimus

81. Teise küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas eeldusel, et liikmesriik ei ole raamlepingu 2008/675 artikli 3 lõike 5 alusel kohustatud isiku suhtes alustatud kriminaalmenetluses kohaldama oma riigisiseseid liitkaristuse moodustamist käsitlevaid õigusnorme, võttes arvesse teises liikmesriigis tehtud varasemaid süüdimõistvaid otsuseid, tuleb selle raamlepingu artikli 3 lõike 5 teist lauset tõlgendada nii, et teises liikmesriigis tehtud varasemate süüdimõistvate kohtuotsuste teisel moel arvesse võtmine, nagu see on sätestatud

kõnealuses sättes, nõuab, et liikmesriigi kohus määratleks liikmesriigi territooriumil toime pandud süüteo puhul selgelt ja arvuliselt väljendatud viisil halvemuse, mis tuleneb asjaolust, et liitkaristuse moodustamine liikmesriigi eeskirjade kohaselt ei ole võimalik.

82. Vastavalt minu analüüsile esimese eelotsuse küsimuse kohta, ei ole sellele teisele küsimusele vaja vastata. Täielikkuse huvides analüüsin ma siiski ka seda küsimust, juhuks kui Euroopa Kohus ei nõus selle analüüsi tulemusega.

83. Raamlepingu 2008/675 artikli 3 lõikes 5 on sätestatud, et kui kohaldatakse selle sätte esimest lõiku, mis võimaldab liikmesriigi kohtul mitte rakendada kõnealuse artikli 3 lõikes 1 sätestatud võrdse kohtlemise põhimõtet ja süütegude reaalkogumi puhul mitte võtta arvesse varasemat süüdimõistvat otsust, tagavad liikmesriigid siiski, et nende kohtud saavad *muul moel* arvesse võtta teistes liikmesriikides tehtud varasemaid süüdimõistvaid kohtuotsuseid.

84. Teisisõnu tagab raamlepingu 2008/675 artikli 3 lõige 5, et isegi juhul, kui välisriigis tehtud varasemaid süüdimõistvaid kohtuotsuseid ei võeta arvesse, ei jäeta käsitletava isiku kriminaalset minevikku uues menetluses tähelepanuta, millega tagatakse teataval kujul võrdsus isegi ranges mõttes võrdse kohtlemise puudumisel.

85. Nagu märgivad komisjon ja kõrgeima üldkohtu juures tegutsev prokurör, ei nähta selle sättega ette mingeid nõudeid sellise alternatiivse arvesse võtmise viisi kohta, eelkõige seoses määratud karistuse arvulise väljendamisega. Seda küsimust peavad seega hindama kõnealuses sättes osutatud liikmesriikide kohtud, ilma et raamlepingu 2008/675 artikli 3 lõikest 5 tuleneks muid nõudeid kui arvesse võtmise nõue, mille eesmärk on kompenseerida võrdse kohtlemise põhimõtte kohaldamata jätmist.

86. Neid asjaolusid arvesse võttes olen seisukohal, et raamotsuse 2008/675 artikli 3 lõiget 5 tuleb tõlgendada nii, et teises liikmesriigis tehtud varasemate süüdimõistvate kohtuotsuste muul moel arvesse võtmine, nagu see on sätestatud kõnealuses sättes, ei nõua, et liikmesriigi kohus määratleks liikmesriigi territooriumil toime pandud süüteo puhul selgelt ja arvuliselt väljendatud viisil halvemuse, mis tuleneb asjaolust, et liitkaristuse moodustamine ei ole liikmesriigi eeskirjade kohaselt võimalik.

V. Ettepanek

87. Eelpool esitatud kaalutlustest lähtudes teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Bundesgerichtshofi (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus) eelotsuse küsimustele järgmiselt:

nõukogu 24. juuli 2008. aasta raamotsuse 2008/675/JSK, mis käsitleb Euroopa Liidu liikmesriikides tehtud süüdimõistvate kohtuotsuste arvessevõtmist uutes kriminaalmenetlustes, artikli 3 lõiget 5

tuleb tõlgendada nii, et:

kõnealuse sätte ülevõtmismeetmete puudumisel ja kuna liikmesriigi õiguses on ette nähtud vabadusekaotuslike karistuste mõistmisel 15aastane ülempiir teises liikmesriigis tehtud süüdimõistvate kohtuotsuste arvesse võtmisel, on liikmesriik kohustatud isiku suhtes alustatud kriminaalmenetluses kohaldama oma riigisiseseid karistuste arvesse võtmist käsitlevaid liikmesriigi õigusnorme, võttes arvesse sama isiku suhtes varem toime pandud muude kuritegude

eest tehtud varasemaid süüdimõistvaid kohtuotsuseid, kui selle uue menetluse aluseks olev kuritegu on pandud toime enne kõnealuste varasemate kohtuotsuste tegemist, isegi eeldusel, et kõnealuste liikmesriigi õigusaktide tulemusel ei oleks uue menetluse tulemusel võimalik mingit karistust mõista või vähemalt täita.